

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 25. ЈАНУАРА 1886.

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 15.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ЧЕШКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак.)

Од таквих прилога, без никакве државне помоћи, подиже се велико народно позориште.

Посао беше велики, тежак, дуготрајан.

Он је захтевао тридесетгодишњег истрајног, шта више може се рећи идеалнога напрезања.

3. маја 1846. године искушиле се чешки домољуби, да претресу питање о уређењу народнога позоришта.

Догађаји од 1848. и 1849. ослабише тај народни покрет око позоришта.

Питање чешкога позоришта уталожи се за неко време, али добровољни прилози не престадоше долазити, тако, да је г. 1851. међу чешким народом било скупљено 63.653. фор.

И после тога скупљало се непрекидно.

„Посебно повериштво“ за градњу позоришта, које је ваљало да буде достојно чешкога народа, радило је грозничаво.

Била му је девиза: „*Narod sobě!*“ (Народ себи.)

И ако је повериштво малаксало кад и кад, ипак није престало радити, и, хвала општем развијеном чешкома препороћаја, мало по мало дошло се до сјајних успеха.

На челу повериштва стајају веома добро познате вође чешкога народа: Др. Ј. Л. Ригер и К. Сладковски.

Основни камен великог народног позоришта положен је 16. маја 1868. године, уз велике саучешће чешкога народа из Чешке, Моравске и Шлеске, у присуству многих гостију из других словенских крајева.

Немци су се тада смејали народном

одушевљењу, говорећи, да Чехи славе своју славу помоћу сељака из чешких села и заселака.

Ал' у истини, то беше дика те светковине: та сретан је сваки народ, којега сељаци појмају значај народнога позоришта и навађују онамо, где се орп: „*Narod sobě!*“ (Народ себи!)

„Народ себи!“

Тридесет година орпле се те две речи по свима чешким варошима и селима, по горама и дубравама, будећи свуде вођу на жртве у корист градње народнога позоришта.

Да добијемо појам о одушевљењу и заносу, који је био обузео цео народ чешки, рећи ћемо коју како су Чехи прилагали на своје позориште.

Позиви народног повериштва беху проникнути жарким, заносним домољубљем.

Највећи рад око скупљања прилога развило је повериштво у шестдесетим годинама.

Г. 1865. распослаше по Прагу и по провинцији 30.000 потписаних листина и више од 100.000 позива растурише по свима местима, по свима крајевима.

Осим тога распосланы су били по различитим селима 10.000 листина с упутством, како ваља прикупљати прилоге, а мало касније неколико хиљада потписних листина чешким корпорацијама, банкама, друштвима, и т. д.

У опште организацији око скупљања прилога није се могло ни у чему пригово рити и потпун, сјајан успех крунисао је све напоре.

Месеца маја исте године беше већ сабрало 193.000 форината.

Запста знаменита свота за тадање чешке прилике.

И касније стизали су сваки дат нови прилози за народно позориште, тако, да није било ни једнога Чеха, који није притео у помоћ својим новчићем.

Свако ти је то давао, колико је могао.

И тако мало по мало дође час, када су Чеси могли поносно усмилкнути, да су у тешким за њих временима, у дане гоњења и понижења, за народно позориште скучили један милион форината.

Ко је год тих година био у Чешкој, тај се јамачно сећа оних сплиних ковчежића по каванама, гостопоницама, друштвеним просторијама, шта више и по приватним кућама.

Натпис на тим ковчежићима: „Народ себи“ позиваше сваки час свакога, да до-принесе свој дарак за градњу народнога позоришта.

Ревност чешкога народа у прикупљању прилога беше неуморна: скучало се на штетњама ван вароши, на друштвеним забавама, на крштењу, сватовима, шта више и на погребним спроводима.

Разуме се само по себи, да је ту много заслуга стекло чешко народно новинарство, које је озбиљно и својски непрекидно позивало и подстrekавало на прилагanje.

Тако је само уредништво „Народних Листова“ скучило до 15. маја 1880. године 190.000 форината!

Између многих средстава да се гла-вница умножи споменућемо једну специјалну књижицу од неколико листића, звану „Народ себи“, у ком су сви знаменити Чеси по нешто написали.

Та књижица изашла је у Прагу 1880.

Прво издање у 10.000 примерака распредено је за један дат, те се морало издати и друго и треће.

(Свршиће се.)

ЛИСТИЈИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Саћурица и шубара.“ Изворна шаљива игра у 4 чина, с певањем, из живота покојне иришке слепачко академије, од Илије Округића Сремца — приказана у Новоме Саду у недељу 19. јануара 1886.)

Не верујемо, да би се нашла још која глума у репертоару нашег српског народног позоришта, коју, код нас у Н. Саду, тако радо гледа недељна публика. Колико је и колико пута већ представљена „Саћурица и шубара?“ Тешко да је протекла само једна сезона овде, да није приказана та шаљива игра. Колико је и колико гледалаца већ више пута уживало у овом изворном комаду, па опет зато непрестано иду, кад год се приказује „Саћурица и шубара.“ Што се ова глума тако посећује, знак је, да је добра и да налази врло радо гледа на позорници себе и своју околину. Шта више на ову представу не долази само недељна публика него има увек и од „виших“ сталежа. Управа право ради, што не пропушта прилике у Новом Саду него сваког бављења позоришне дружине овде

изнаша нам ову игру — пуни она празнину у касти друштвеној баш добро.

Ове године имали смо прилике гледати већ више старијих дела на позорници нашој, и то баш недељом — ван претплате. Истина, позоришна управа даје ван претплате увек таке глуме, које су за ширу публику, но примећујемо, да та дела занимају већи део и интелигенције новосадске, а то ће рећи, да и виши слојеви наши воле комаде, у којима ће себе видети. Овака дела не пропадају никако, а не славно, као нека, која су превод са других језика и којима је предмет узет из страних народа, који су далеко од нас. Наша публика ужива још већином у позоришним делима из своје средине, или бар из своје близине; још некако не може да се опријатељи са модерним страним делима, и због тог зацело и не прима ни боље стране глуме тако радо, као у опште глуме, које се приближују типовима из нашег народног живота. О томе се могла и позоришна управа уверити. Па кад је тако, неће криво чинити, ако буде и у претплати доносила така дела. По нашем мишљењу никад лепше него износити пред публику оно,

што њу интересује, што за њу има привлачне снаге. На што тражити по даљој, страној литератури дела, за која ми не маримо толико, кад има већ готових таких дела, истини нешто и старијих. Да је среће у нас, не би та страна књижевности наше застала. Данас, признати морамо, негује се у нас врло слабо изврно драматско пешништво. Све превод и превод; слабих превода има тма божија.

Стара је изворна шаљива игра „Сађурица и шубара“. Било је о њој толико већ речи, те нам тако ваља коју рећи о приказу глумачком. Неке улоге биле су у новим рукама. Најоригиналнији је био г. Добриновић и г. Ружић. Г. Добриновић био је одмерен, међутим г. Миљковић је претеривао много па много и — застајао: чекао је помоћи. Да је г. Добриновић лепо играо, доказ је и то, што је изазван, а наша новосадска публика није баш лака на одликовању са вештог приказивања. На гђци Хаџићевој видело се, да се уживила већ у Милку, и да је није приказивала први пут. На жалост примећујемо у опште, да јој глас слаби у певању. Немило нас то дира. Остали представљачи били су према силама на свом месту. Приметити нам је још, те напоменути, да је г. Банић био брица иришки. Г. Банић показао се већ неколико пута у комичним улогама, само штета, што му глас није пријатнији. Г. Стојчевић је приказивао овог вечера први пут катану Митра. Од Недељковића па до данас променило се много катана већ, и да су млађи, видело се сваког пута па и овога.

C.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Син Жибојевов*) На загребачкој позорници приказана је не давно та драма Емила Ожјера с лепим успехом. Та драма даје се и у Београду под насловом: „Све за сина“. О представи те драме пише „Vienac“: „Та драма написана је пре двадесет и пет година, а то сведочи, да је писац „Фуршамболова“ већ у почетку књижевнога рада свога показао све оне врлине, с којима је касније изашао на глас. Дубока и јасна карактеристика, озбиљно проматрање света означује све, што је написао Ожје. Не иде Ожје као Сарду за тренутним позоришним ефектом, него му је истинито сликање друштвенога живота куд и камо прече, него све друго. И „Син Жибојевов“ је такав. Наде је, да ће се ова красна драма дugo одржати на нашој позорници. Многи се варају, кад мисле, да су баш сви француски комади савршени, али за Ожјера рећи ће и најстрожији критик, да је већина његових драма управо класична. Ожје је без сумње највећи драматик модерне Француске. Улоге су биле добро раздељене, а особито се мајсторским прикази-

вањем истицао г. Мандровић као Жибоје и гђца Д. Фрајденрајхова као Фернанда, само морамо жалити, што се још није са свим опоравила од болести, те је глас кад кад изневери.“

СИТИЦЕ.

(*Присуство духа*.) Петар велики беше једном на путу принуђен да се склони у некакав манастир. Калуђери га дочекају свечано и приреде у његову част сјајан ручак. Најмлађи калуђер послуживаше за време ручка вином и он пружи цару напуњен стаклен пехар. Али се случајно закачи једном ногом за ћилим, заплете се и просуједан део вина на царево одело. Чаша паде на земљу и разбије се на комаде. Љутито скочи Петар и подиже бич, да казни нападача. Али овај стајаше пред њиме мирно и смешећи се рече: „Царе и господару! Не мало, него потоцима нека се излије дар Божији на тебе, и сви твоји непријатељи нека се распрште као ова чаша!“ Петар беше обезоружан, остави бич на столу и произведе калуђера за архимандрита.

(*Нова врста одавања почасти*.) Примадона Стал доживела је недавно у великој опери у Рио-Жанејру велику почаст. Чланови немачкога Бетовноваклуба почеше јој приређивати различите овације. Пре неког времена дочека је грађанство песмами и свирком, што јој је особито годило. Недавно морало је примадону доиста изненадити, када на позорницу долети безброј прних цилиндра. Госпођа Стал морала је покупити све цилиндре, те их дати однети у гардеробу. Између чинова долажаху власници шешира један за другим уметници, да им шешире врати; при том имали су прилике, да јој пољубе руку и да јој ласкају.

(*Комплименат Хајднов*). Енглески живописац Рајпולד израдио беше слику певачице Мара у облику св. Џиџије, како с усхићењем слуша како певају анђели.

— Мара је израђена изванредно лепо, — пријети Хајдн, кад му уметник показа слику. — Али ви сте учинили велику погрешку.

— Какву? — упита упредашћен уметник.

— Ви сте насликали Мара како слуша анђеле, а требали сте да израдите анђеле како слушају њу.

(*Иза кулица*). Глумица реквизитару. Нађите ми нож. Сцена, у којој ћу Максима убити, већ је ту: брзо ми дајте нож. Реквизитар (са стакочетом у руци): Нож — не знам где су га оставили. Него знате ли шта, отрујте ви Максима ако можете. Узмите моје стакоце, а публика ће мислити, да је то отров.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

19. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 11.

У НОВОМЕ САДУ У СОБОТУ 25. ЈАНУАРА 1886.

С новом поделом улога први пут:

РАЗБОЈНИЦИ.

ДРАМА У 5 ЧИПОВА, ОД Ф. ШИЛЕРА, ПРЕВЕЛИ Ж. А. ШКОРАЦ И М. В. ВУЈИЋ.

ОСОБЕ

Вище разбоїника. Збива се у Немачкої.

У недељу 26. јануара: „ГРАНИЧАРИ.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао J. Фрајденрајх, за српску позорницу удесно А. Хаџић, музика од А. Максимовића.

Због поболевања г. С. Вујићке не може се данас приказати „АСУНТА ЛЕОНИЈЕВА.“

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹, А СВРШЕТАК У 10¹, САХАТ.